

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ (analytical research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านอายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ เพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่ การปรึกษากับสามีเรื่องวิธีการคุมกำเนิด ความเชื่อในเรื่องผลของการคุมกำเนิด เหตุผลในการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิด และความรู้เรื่องการคุมกำเนิดกับการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวและชนิดถาวร ในหญิงวัยเจริญพันธุ์อายุ 15-44 ปี ที่อยู่กับสามีและมีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มาใช้บริการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราว (ยาเม็ดคุมกำเนิด ยาฉีดคุมกำเนิดและห่วงอนามัย) และชนิดถาวร (การทำหมันหญิง) ที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 10 เชียงใหม่จำนวน 100 คน มีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่มเท่ากันคือ กลุ่มที่มาใช้บริการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราว ได้แก่ ยาเม็ดคุมกำเนิด ยาฉีดคุมกำเนิด และห่วงอนามัย จำนวน 50 คน และกลุ่มที่มาใช้บริการคุมกำเนิดชนิดถาวร ได้แก่ ทำหมันหญิงจำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น หากความตรงของเนื้อหาโดยการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มหญิงวัยเจริญพันธุ์ที่มีความคล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 10 เชียงใหม่ นำมาหาค่าความเชื่อมั่นในหมวดความรู้ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.89 และปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งเพื่อให้ได้ความสมบูรณ์ชัดเจนมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลทั่วไปใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ใช้ร้อยละ และค่าเฉลี่ย วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดโดยใช้สถิติไค-สแควร์ (chi square test) การทดสอบฟิชเชอร์ เอ็กซ์ แอ็กต์ (fisher's exact test) และค่าสัมประสิทธิ์ความมีเงื่อนไข (contingency coefficient; c)

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ รายได้และสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงวัยเจริญพันธุ์ที่อยู่กินกับสามีและมีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่มาใช้บริการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวร ณ ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 10 เชียงใหม่ จำนวน 100 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ในช่วง 30-34 ปีมากที่สุดร้อยละ 41 และมีค่าอายุเฉลี่ย 31 ปีการศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 76 อยู่ในระดับประถมศึกษา เกือบทั้งหมดร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ อาชีพรับจ้างมากที่สุดร้อยละ 39 โดยมีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 5,832 บาท ในเรื่องสุขภาพอนามัยของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ร้อยละ 95 มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ มีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้นตอบว่าสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง โดยให้ข้อมูลว่าเป็นโรคความดันโลหิตสูง คอพอก ริดสีดวงทวาร และโรคเบาหวาน เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับ ประวัติการแต่งงาน ลักษณะครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสามี ประวัติเกี่ยวกับบุตร และความต้องการบุตรเพิ่ม

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่แต่งงานครั้งแรกในช่วงอายุ 20-24 ปี เกือบทั้งหมดร้อยละ 91 ที่อยู่กินกับสามีคนปัจจุบันซึ่งเป็นการแต่งงานครั้งแรก ลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่ร้อยละ 86 เป็นครอบครัวเดี่ยว ข้อมูลทั่วไปของสามีกลุ่มตัวอย่าง พบว่าอายุของสามีอยู่ในช่วง 30-39 ปีมากที่สุด โดยมีอายุเฉลี่ย 34 ปี ส่วนใหญ่สามีมีอาชีพรับจ้างร้อยละ 64 และมีสุขภาพทั่วไปแข็งแรงสมบูรณ์ร้อยละ 96 ส่วนใหญ่เคยปรึกษากับสามีในเรื่องการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิด ประวัติเกี่ยวกับบุตร พบว่า เกือบทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างมีบุตรที่มีชีวิตอยู่เพียง 2 คน ซึ่งเพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่ มีเพศเดียวและสองเพศมีจำนวนใกล้เคียงกัน สุขภาพของบุตรทุกคนในส่วนรวมแข็งแรงดี ความต้องการบุตรเพิ่มและไม่ต้องการของกลุ่มตัวอย่างและสามีมีจำนวนใกล้เคียงกัน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องผลของการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวและถาวรของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับผลของการคุมกำเนิดไม่ถูกต้อง โดยเชื่อว่าการทำหมันทำให้อ้วนง่าย ร้อยละ 54. การกินยาคุมกำเนิดทำให้มดลูกแห้งและพอม ร้อยละ 44. และ ร้อยละ 35 ตามลำดับ การใส่ห่วงอนามัยทำให้มีประจำเดือนออกตลอดเวลา ร้อยละ 33 และยาฉีดคุมกำเนิดทำให้พอมร้อยละ 32. และอื่น ๆ ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาที่ใช้ในการคุมกำเนิด เหตุผลที่เลือกใช้วิธีคุมกำเนิด ผู้แนะนำให้ใช้วิธีคุมกำเนิดและอาการแทรกซ้อนจากการคุมกำเนิดของกลุ่มตัวอย่าง

เหตุผลในการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิด พบว่า ผู้ที่เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวให้เหตุผลว่าสะดวกดีมากที่สุด ร้อยละ 33. ในขณะที่ผู้ที่เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชนิดถาวรทุกคนไม่ตอบเหตุผลนี้เลย แต่ให้เหตุผลว่าไม่ต้องการบุตรเพิ่ม ร้อยละ 27 ส่วนเหตุผลอื่นเช่น ยากจน ไม่มีเงินพอใช้จ่ายก็จะเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชนิดถาวร โดยผู้ที่ใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราว ทุกคนไม่ตอบเหตุผลนี้เลยเช่นกัน ในส่วนของผู้ให้คำแนะนำการเลือกให้พบว่าพยาบาลเป็นผู้ให้คำแนะนำกลุ่มตัวอย่างในการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดมากที่สุด รองลงมาคือการตัดสินใจเอง ส่วนคำแนะนำจากแพทย์มีน้อยมาก เกือบทั้งหมดมือใช้วิธีคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวร พบว่า ไม่มีอาการแทรกซ้อนเกิดขึ้นในระหว่างใช้แต่อย่างใด ที่มีอาการแทรกซ้อนมีเพียง 1 รายคือ ขณะที่ใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดมีอาการปวดศีรษะ

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เรื่องการคุมกำเนิด ได้แก่ ชนิดของการคุมกำเนิด ความหมาย ประโยชน์ การปฏิบัติและอาการข้างเคียงของการคุมกำเนิดของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องการคุมกำเนิดค่อนข้างต่ำ คือมีค่าคะแนนเฉลี่ย 9.42 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ส่วนความรู้รายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่เกินครึ่งตอบถูกกว่ายาเม็ดคุมกำเนิด ยาฉีดคุมกำเนิด ห่วงอนามัย ถุงยางอนามัย เป็นการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราว แต่ยาฝังคุมกำเนิด การนับระยะปลอดภัย เกือบครึ่งที่ตอบไม่ถูกต้อง เป็นการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราว ส่วนการทำหมันหญิง และชายเกือบทั้งหมดตอบถูกว่าเป็นการคุมกำเนิดชนิดถาวร ในเรื่องความหมายและประโยชน์ของการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราว ส่วนใหญ่ตอบถูกว่าเป็นการป้องกันไม่ให้มีบุตรระยะหนึ่งเมื่อเลิกใช้แล้ว

สามารถมีบุตรได้อีก ส่วนประโยชน์ของการคุมกำเนิดชนิดถาวรส่วนใหญ่ตอบลวกว่า ไม่สามารถมีบุตรได้อีกและเกินกว่าครึ่งทราบประโยชน์ของการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวร ว่าสามารถมีบุตรได้เมื่อมีความพร้อมของครอบครัวและทำให้คู่สามีภรรยาไม่กังวลต่อการมีบุตรและมีเวลาในการทำงานตามลำดับ เกี่ยวกับการปฏิบัติของวิธีการคุมกำเนิดชนิดยาเม็ดคุมกำเนิด เกือบทั้งหมดร้อยละ 97 ตอบลวกว่าต้องกินต่อเนื่องทุกวัน ไม่ลืม ส่วนยาฉีดคุมกำเนิดนั้นส่วนใหญ่ร้อยละ 84 ตอบลวกว่าฉีดตามกำหนดทุกครั้งที่เจ้าหน้าที่นัดให้มาฉีด ความรู้เรื่องการใส่ห่วงอนามัย ร้อยละ 52. ตอบลวกว่าเป็นการใส่เข้าไปในโพรงมดลูกโดยเจ้าหน้าที่และต้องตรวจสายห่วงด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 57 ตอบลวกว่าการทำหมันหญิงเป็นการผูกตัดท่อรังไข่ ความรู้เรื่องอาการข้างเคียงของวิธีคุมกำเนิดชนิดต่าง ๆ ได้แก่ ยาเม็ดคุมกำเนิด ส่วนใหญ่ร้อยละ 60 ตอบลวกว่ามีอาการคลื่นไส้ มีผื่นบนใบหน้า ยาฉีดคุมกำเนิดส่วนใหญ่ร้อยละ 72 ตอบลวกว่า มีอาการผิดปกติเกี่ยวกับประจำเดือนเช่น ไม่มีประจำเดือน การใส่ห่วงอนามัย ร้อยละ 49 ที่ตอบลวกว่าปวดท้องน้อย ปวดหลัง และการทำหมันหญิงร้อยละ 40. ตอบลวกว่าปวดท้องภายใน 4-5 วันหลังผ่าตัด

ส่วนที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านอายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ เพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่ การปรึกษากับสามี เรื่องการคุมกำเนิด ความเชื่อในเรื่องผลของการคุมกำเนิด และเหตุผลในการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดกับการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชั่วคราวและถาวรของกลุ่มตัวอย่าง

อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวร กล่าวคือ ผู้ที่มีอายุ 15-29 ปี และ 30-34 ปี มีการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวรไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 กล่าวคือ ผู้ที่มีอาชีพแม่บ้านจะเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวมากกว่าอาชีพอื่น ๆ ในขณะที่ผู้ที่มีอาชีพอื่น ๆ เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชนิดถาวรมากกว่า ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

รายได้ มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้สูงกว่า 3,000 บาทต่อเดือนเลือกใช้วิธีคุม-

กำเนิดชนิดชั่วคราวมากกว่าชนิดถาวร ในขณะที่ผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 3,000 บาทต่อเดือน จะเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดถาวรมากกว่า ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวและถาวร กล่าวคือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวรไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชั่วคราวและถาวร กล่าวคือผู้ที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ต่างกัน มีการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวรไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวร กล่าวคือ ผู้ที่มีบุตรครบทั้งเพศชายและเพศหญิงและผู้ที่มีบุตรเพศเดียวเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชั่วคราวและถาวรไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

การปรึกษากับสามีเรื่องวิธีการคุมกำเนิด มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชั่วคราวและถาวร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือผู้ที่ปรึกษาและไม่ปรึกษากับสามีเรื่องวิธีการคุมกำเนิด มีการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวและถาวรแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความเชื่อในเรื่องผลของการคุมกำเนิด มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือผู้ที่มีความเชื่อในเรื่องผลของการคุมกำเนิดต่างกันจะมีการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวและถาวรแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เหตุผลในการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิด มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชั่วคราวและถาวรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ ผู้ที่มีเหตุผลในการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดแตกต่างกัน มีการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวรแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ส่วนที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความรู้เรื่องการคุมกำเนิด กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวและถาวรของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เรื่องการคุมกำเนิดค่อนข้างต่ำคือจากคะแนนเต็ม 20 คะแนน กลุ่มตัวอย่างที่ทำคะแนนได้สูงสุด 14 คะแนน คะแนนต่ำสุดได้ 2 คะแนน คะแนนเฉลี่ยโดยเฉลี่ย 9.42 คะแนน จากผลการทดสอบทางสถิติด้วยไค-สแควร์ พบว่า คะแนนความรู้เรื่องการคุมกำเนิดมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 กล่าวคือ ผู้ที่ได้คะแนนความรู้ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย เลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนความรู้สูงกว่าคะแนนเฉลี่ย ในขณะที่ผู้ที่ได้คะแนนความรู้สูงกว่าค่าคะแนนเฉลี่ย จะเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดถาวรมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนความรู้ต่ำกว่าค่าคะแนนเฉลี่ย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการศึกษา

1. อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและชนิดถาวร ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่า ในปัจจุบันการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการคุมกำเนิดวิธีต่าง ๆ มีประสิทธิภาพ คู่สมรสที่มีบุตรเพียงพอแล้ว จึงเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชั่วคราวหรือถาวร โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าจะมีอายุมากหรือน้อย แต่ขึ้นอยู่กับเหตุผลและความพอใจ ในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากอาจจะไม่ต้องการทำหมัน และเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชั่วคราว เพราะคิดว่าใกล้จะหมดประจำเดือนแล้ว ประสิทธิภาพในการเจริญพันธุ์ลดลง และการทำหมันต้องผ่าตัดทำให้เกิดความหวาดกลัว จึงไม่อยากทำหมันแต่อดทนใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวไปอีกระยะหนึ่งเท่านั้น ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชั่วคราวให้เหตุผลว่าสะดวกดี และสามเษต้องการมีบุตรอีก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดร.ณี ทายะติ (2534:82) ที่พบว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้วิธีการคุมกำเนิด กล่าวคือ ผู้ที่มีอายุมาก และอายุน้อยใช้วิธีการคุมกำเนิดไม่แตกต่างกัน แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของศิริโรรัตน์ เอกปิยะกุล (2529:ช) ที่พบว่าอายุมีผลต่อการเลือกใช้การคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวและชนิดถาวรของสตรีในชนบท

2. อาชีพมีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและชนิดถาวรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพ

เกษตรกรรมและรับจ้างหรืออื่นๆ ต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยเหลือจนเจือครอบครัวเมื่อมีบุตรเพียงพอแล้วก็ตัดสินใจทำหมัน เพื่อจะได้ไม่ต้องวิตกกังวลในการที่จะไปรับบริการต่อเนื่อง เช่น ยาฉีดคุมกำเนิด ต้องไปฉีดตามเจ้าหน้าที่นัดทุก 2 หรือ 3 เดือน ซึ่งจะทำให้เสียเวลาในการประกอบอาชีพ ขาดรายได้ในช่วงนั้นและการมีบุตรมากเป็นการเพิ่มภาระในการเลี้ยงดูและสิ้นเปลืองเงินทอง ประกอบกับในปัจจุบันค่านิยมในการมีบุตรเพื่อเป็นแรงงานในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมลดน้อยลง ทำให้คนกลุ่มนี้คิดจำกัดจำนวนบุตรด้วยการทำหมันหญิง ส่วนผู้ประกอบอาชีพแม่บ้านเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชนิดชั่วคราว อาจเป็นเพราะว่าแม่บ้านไม่จำเป็นต้องออกไปทำงานประกอบอาชีพนอกบ้าน เพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว และมีเวลาในการที่จะไปรับบริการอย่างต่อเนื่องที่สถานบริการเมื่อเจ้าหน้าที่นัด ผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับครุฑี ทายะติ (2534: 87) ที่พบว่าอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้วิธีคุมกำเนิดแต่สอดคล้องกับศิโรรัตน์ เอกนิยะกุล (2529: ข) ที่พบว่าอาชีพมีผลต่อการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวและชนิดถาวรของสตรีไทยในชนบท

3. รายได้ มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและชนิดถาวรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะเศรษฐกิจไม่ค่อยดีไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มอีก และจากเหตุผลที่ตอบว่ายากจน ไม่มีเงินพอใช้จ่าย กลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชนิดถาวรถึงร้อยละ 64 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีฐานะเศรษฐกิจดีกว่า จะเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชั่วคราวทั้งนี้อธิบายได้ว่า ผู้ที่มีฐานะเศรษฐกิจดีอาจมีความต้องการบุตรเพิ่มอีกในภายหลังได้ การศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับครุฑี ทายะติ (2534: 88) ที่พบว่า รายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้วิธีคุมกำเนิด และนิชิต นัทภษเทพ สมบัติ และปัญญา ดาวจรัสแสงชัย (2525: 17) ที่พบว่าสตรีที่มีฐานะเศรษฐกิจและสังคมดี จะทำหมันมากที่สุด แต่สอดคล้องกับสุกานดา สุวนิชชาติ (2520: 9) พบว่าส่วนใหญ่สตรีที่ทำหมันมีรายได้ในครอบครัวอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

4. ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวร ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 76 เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและไม่ได้เรียนหนังสือร้อยละ 3 สูงกว่าระดับประถมศึกษาที่มีเพียงร้อยละ 21 เท่านั้น ทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลไม่ชัดเจน จึงทำให้ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและชนิดถาวรและอาจเป็นเพราะว่ามีกรรับรู้เรื่องวิธี

การคุมกำเนิดเท่าๆกัน โดยรับรู้ข่าวสารเรื่องราวเกี่ยวกับการคุมกำเนิดจากด้านอื่นๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งมีแพร่หลายเกือบทุกครอบครัวจากเอกสาร โปสเตอร์ หรือจากเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ คุมกำเนิดจากสถานบริการต่างๆ การศึกษาที่สอดคล้องกับ คีไรรัตน์ เอกปิยะกุล (2529:๗) ที่พบว่าการศึกษาไม่มีผลต่อการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวและชนิดถาวรของสตรีในชนบท

5. จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวและชนิดถาวร ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่า เนื่องจากภาวะค่าครองชีพในปัจจุบันซึ่งสูงขึ้น คู่สมรสต้องช่วยกันทำงานเพื่อหารายได้ ทำให้ไม่ต้องการมีบุตรหลายๆ คน ดังนั้นเมื่อมีบุตรตามความต้องการแล้ว ก็มักจะเลือกวิธีการคุมกำเนิดวิธีใดวิธีหนึ่งที่เห็นว่ามีประสิทธิภาพและสะดวกต่อการรับบริการของตน โดยไม่ได้คำนึงว่าจะต้องมีบุตรเป็นจำนวนเท่าไร อีกทั้งคู่สมรสที่เลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดถาวรไม่ต้องกังวลว่าจะต้องมีบุตรจำนวนมากกว่า 2 คนขึ้นไป เพื่อเป็นการเผื่อว่าบุตรจะเกิดอันตราย เจ็บป่วยจนถึงแก่ชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางด้านทางการแพทย์ที่เจริญ สามารถให้การดูแลรักษา ความเจ็บป่วยได้ผลดีและสามารถแก้หมันให้กลับมีบุตรได้อีก ถ้ามีความต้องการในภายหลัง นอกจากนี้ความเชื่อเดิมที่กล่าวว่ามีลูกมากๆ จะนำรายได้มาสู่ครอบครัวในภายหลังหรือเป็นที่พึ่งพาพ่อแม่เมื่อแก่ชรา และครอบครัวจะได้อบอุ่น มีวงศ์ตระกูลใหญ่หรือมีลูกมากๆ แสดงว่าสมรรถภาพชีวิตสมรสจะยั่งยืน ได้เปลี่ยนไป

6. เพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและถาวร ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือผู้ที่มีการคุมกำเนิดทั้งสองเพศหรือเพศใดเพศหนึ่ง จะเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและชนิดถาวรในจำนวนที่เท่ากัน อธิบายได้ว่าในปัจจุบัน ความสามารถในการประกอบอาชีพของเพศชายและเพศหญิงเท่าเทียมกัน ทำให้ค่านิยมในเรื่องเพศของบุตรเปลี่ยนไป

7. การปรึกษากับสามีเรื่องวิธีการคุมกำเนิด มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวและชนิดถาวร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่าการตัดสินใจเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดถาวรจะต้องมีการรับรู้ทั้งสามีและภรรยา ส่วนการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวกลุ่มตัวอย่างสามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องปรึกษากับสามี จึงทำให้เลือกได้ตามความต้องการและตามคำแนะนำที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

8. ความเชื่อในเรื่องผลของการคุมกำเนิด มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวและชนิดถาวร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อธิบายได้ว่าการที่บุคคลจะมี

พฤติกรรมไปในทิศทางใดย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน ความเชื่อเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะถ้าบุคคลเกิดความเชื่อที่ถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการคุมกำเนิดทำให้สามารถตัดสินใจเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสม ดังเช่นทฤษฎีกล่าวว่า ความเชื่อถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ เมื่อบุคคลเกิดความสนใจมีความรู้สึกหรือทำที่ว่าชอบไม่ชอบ มีการให้คุณค่าการรับการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงค่านิยมที่ยึดถือกันอยู่ ซึ่งเกิดภายในจิตใจของบุคคลก็จะมั่นใจในสิ่งเหล่านั้นไม่ว่าจะเป็นวัตถุหรือปรากฏการณ์แล้วให้ความไว้วางใจ เชื่อใจ (บุษยามาส สินธุประภา 2534:4) เมื่อบุคคลเกิดความเชื่อที่ถูกต้องก็จะมีคามมั่นใจแล้วการปฏิบัติในสิ่งนั้นก็จะเป็นไปตามมา (กรรณิการ์ กัณธะรักษา 2527:44) ความเชื่อเป็นความนึกคิดหรือความเข้าใจของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้(จรรยา สุวรรณทัต 2526: 814-815)

9. เหตุผลในการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิด มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและชนิดถาวรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่า ผู้ที่ให้เหตุผลว่าสะดวก และอื่น ๆ มีจำนวนร้อยละ 66.7 ที่เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชนิดชั่วคราว เป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่าง คิดว่าวิธีการคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวมีความสะดวกไปรับบริการที่ใดก็ได้ ตั้งแต่สถานอนามัยหรือซื้อตามร้านขายยาทั่วไป แต่การทำหมันจะต้องไปรับบริการที่โรงพยาบาลและมีความยุ่งยากที่จะต้องได้รับการผ่าตัด เสียเวลาในการประกอบอาชีพ ส่วนผู้ที่ให้เหตุผลว่าไม่ต้องการบุตรเพิ่มก็จะเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชนิดถาวร ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 87.1 เป็นเหตุผลที่เหมาะสมและถูกต้อง

10. ความรู้เรื่องการคุมกำเนิด มีความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราวและชนิดถาวร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่าความรู้มีส่วนสำคัญที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจ เกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติ และก่อให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติ เนื่องจากการมีความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมจะทำให้ทราบว่าต้องปฏิบัติอย่างไร ฉะนั้นความรู้และการปฏิบัติจึงมีความสัมพันธ์กัน (สุรางค์ โค้วตระกูล 2534:96) และจากผลการศึกษาของกรรณิการ์ กัณธะรักษา (2527:44) พบว่าความรู้มีส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้าใจจูงใจให้ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของดรณี ทายะติ (2534:85) ที่พบว่าผู้ที่มีความรู้เรื่องวางแผนครอบครัวมากจะใช้วิธีคุมกำเนิดมากกว่าผู้ที่มีความรู้น้อย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าความรู้และความเข้าใจความสัมพันธ์กับการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชนิดชั่วคราวและชนิดถาวร ดังนั้นการให้บริการที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 10 ควรมีการรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชากรกลุ่มเป้าหมายคือ หญิงวัยเจริญพันธุ์ อายุ 15-44 ปี ที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่มารับบริการที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 10 และการเยี่ยมหลังคลอดที่บ้านของผู้รับบริการ โดยเน้นความรู้เรื่องวิธีและประโยชน์ของการคุมกำเนิดชนิดต่างๆ โดยเฉพาะการคุมกำเนิดชนิดถาวร และจากการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำจะเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชั่วคราวมากกว่าชนิดถาวร ดังนั้นควรแนะนำสถานบริการที่ให้บริการ โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายสำหรับคู่สมรสที่มีปัญหา และเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการรับบริการคุมกำเนิดชนิดถาวร ซึ่งประหยัดกว่าการคุมกำเนิดชั่วคราวให้ผู้รับบริการเข้าใจอย่างชัดเจน เพื่อให้ตัดสินใจและเลือกใช้วิธีการคุมกำเนิดที่เหมาะสม

2. ควรให้ความรู้กับคู่สมรสในรายที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่ควรจะใช้วิธีการคุมกำเนิดชนิดถาวร เนื่องจากสามีมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ ซึ่งในปัจจุบันมีการให้ความรู้แต่เพียงหญิงวัยเจริญพันธุ์ ผู้รับบริการเท่านั้น นอกจากนี้ทางศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 10 ยังได้ริเริ่มโครงการร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่ปกครองกระทรวงมหาดไทย และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในวงวางแผนครอบครัว สำหรับคู่สมรสใหม่ขึ้น โดยจัดให้มีการอบรมเจ้าหน้าที่ปกครองกระทรวงมหาดไทย ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวางแผนครอบครัว เพื่อจะได้แนะนำคู่สมรสใหม่ให้ไปรับบริการวางแผนครอบครัวกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขต่อไป

3. ควรรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการคุมกำเนิดชนิดถาวรแก่กลุ่มอาชีพแม่บ้านที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งยังใช้วิธีคุมกำเนิดชั่วคราวมากกว่าชนิดถาวร

4. ในการนิเทศงานเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในเขตรับผิดชอบของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 10 ซึ่งมี 9 จังหวัด คือ จ. เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา อุดรดิตถ์ แพร่ น่าน โดยทางศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 10 จะเป็นผู้สนับสนุนทางด้านวิชาการ เวชภัณฑ์ต่างๆ เอกสาร ไปสเตอร์ต่างๆ ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้ จะได้นำให้ผู้นิเทศงาน ได้ชี้แจงให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในความรับผิดชอบ ร่วมมือรณรงค์ให้ความรู้ และการบริการทำหมันแก่ผู้ที่มีบุตรเพียงพอแก่ความต้องการ

5. ในด้านการเรียนการสอนของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 10 ควรเน้นในเรื่องการให้ความรู้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายทั้งสามและภรรยาให้ครอบคลุมถึง ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับพฤติกรรม การรับบริการคุมกำเนิดทั้งชนิดชั่วคราว และถาวร ในหญิงวัยเจริญพันธุ์ที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
2. ศึกษาวิจัยในหน่วยงานที่ให้บริการวางแผนครอบครัวให้ครอบคลุมทุกหน่วยงาน